

**DIALEKTALNE CECHY
FONETYCZNE I MORFOLOGICZNE
ORAZ UKRAIŃSKA LEKSYKA SOMATYCZNA
W SŁOWNICZKACH ILKI MAGURY
МАТЕРІАЛИ ДО СЛОВАРЯ І СБОРНИЧОКЪ СЛОВЪ
И ВЫРАЖЕНІЙ ЧИСТО-НАРОДНЫХЪ
ДО РУССКОГО СЛОВАРЯ**

AGATA SKURZEWSKA

Uniwersytet Jagielloński, Kraków – Polska
agata.skurzevska@uj.edu.pl; ORCID: 0000-0002-1561-9944

**ДІАЛЕКТНІ ФОНЕТИЧНІ
ТА МОРФОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ,
А ТАКОЖ УКРАЇНСЬКА СОМАТИЧНА ЛЕКСИКА
У СЛОВНИКАХ ІЛЬКА МАГУРИ МАТЕРІАЛИ
ДО СЛОВАРЯ І СБОРНИЧОКЪ СЛОВЪ
И ВЫРАЖЕНІЙ ЧИСТО-НАРОДНЫХЪ
ДО РУССКОГО СЛОВАРЯ**

АГАТА СКУЖЕВСЬКА

Ягеллонський університет, Краків – Польща

АНОТАЦІЯ. Метою статті є представлення результатів аналізу фонетичного та морфологічного шарів українського словника глосаріїв та характеристики зібраної автором соматичної термінології. Проведений лексикологічний аналіз пам'ятки допоможе визначити, чи підтверджується і наскільки український мовний матеріал у діалектах чи в нормативному шарі української мови. У численних конструкціях із використанням даної лексики помітні як фонетичні, так і морфологічні особливості південно-західних говірок, особливо придністровського, в межах якого знаходиться Жовківський повіт, звідки походить зібраний матеріал. Більшість лексем

у галузі соматичної термінології та назв хвороб утверджені в говірках української мови, окремі словесні одиниці присутні в сучасній мові.

Ключові слова: українська лексикографія XIX ст., Магура, південно-західні діалекти, діалектні фонетичні та морфологічні особливості, соматична лексика

DIALECTAL PHONETIC
AND MORPHOLOGICAL FEATURES
AND UKRAINIAN SOMATIC LEXIS
IN ILKO MAGURA'S DICTIONARIES
*МАТЕРІЯЛЫ ДО СЛОВАРЯ AND СБОРНИЧОКЪ СЛОВЪ
И ВЫРАЖЕНІЙ ЧИСТО-НАРОДНЫХЪ
ДО РУССКОГО СЛОВАРЯ*

AGATA SKURZEWSKA

Jagiellonian University, Kraków – Poland

ABSTRACT. The aim of the article is to present the results of an analysis of the phonetic and morphological layers of Ukrainian lexis from glossaries and the characteristics of the somatic terminology collected by the author. Since the collected material came from Żółkiew district, which belongs to the area of the Transnistrian dialect, the phonetic and morphological features of this dialect are presented in those constructions in particular. The lexicological analysis of this publication will help to determine whether the lexical material presented there is confirmed in dialects or in the normative layer of the Ukrainian language. It will also help to describe the scale of this confirmation. The majority of lexemes that are somatic terminology and names of diseases are confirmed to dialects of the Ukrainian language, while some word units are presented in the modern literary language.

Keywords: 19th-century Ukrainian lexicography, Magura, South-west Ukrainian, dialectal phonetic and morphological features, somatic lexis

Ілко Магура¹ jest autorem zbiorów leksyki publikowanych na łamach lwowskiej prasy: *Матеріялы до словаря*² zostały zamieszczone w czasopiśmie „Вечерницъ” w 1862

¹ W czasopismach, które opublikowały zebrany materiał, stosowany był różny zapis imienia i nazwiska autora. Redakcja czasopisma „Вечерницъ” poinformowała, że zamieszcza *Матеріялы до словаря*. Зібрані Ількомъ И. Магурою („Вечерницъ”, р. 1, ч. 40, с. 342); redakcja czasopisma „Галичанинъ: Литературный сборникъ” stosuje zapis: Г.И. Магура („Галичанинъ: Литературный сборникъ”, кн. 1, вип. 3–4, с. 242), natomiast sam autor podpisał się: Ілія Івановичъ Магура („Галичанинъ: Литературный сборникъ”, кн. 1, вип. 3–4, с. 258).

² *Матеріялы до словаря*. Зібрані Ількомъ И. Магурою, „Вечерницъ”, р. 1, ч. 36, с. 311–312; ч. 40, с. 342–343; ч. 42, с. 358–359.

roku, następnie, w roku 1863, redakcja czasopisma „Галичанинъ: Литературный сборникъ” zaprezentowała swoim czytelnikom dalszą część zebranego materiału zatytułowaną *Сборничокъ словъ и выражений чисто-народныхъ до руского Словаря*³. Celem artykułu jest przedstawienie wyników analizy warstwy fonetycznej i morfologicznej leksyki ukraińskiego rejestru słowniczków oraz charakterystyki terminologii somatycznej zgromadzonej przez autora.

W przedmowie do publikacji leksyki zapisanej przez Ilka Magurę redakcja czasopisma „Вечерницъ” zwróciła uwagę na potrzebę wydania słownika języka ukraińskiego (*словаря южноруського*)⁴. Wspomniano o przygotowanej już pierwszej części słownika Kałenyka Szejkowskiego⁵ i o pracy lwowskich seminarzystów, którzy w ciągu roku zebrali materiał, jaki niebawem miał stać się podstawą całkiem niemałego podręcznego leksykonu (czyli późniejszego niemiecko-ukraińskiego słownika Omelana Partyckiego). Redakcja prosiła wszystkich, którzy mogliby dostarczyć choćby niewielką liczbę mało znanych wyrazów (*мало чуваниъ слова*) o nadsyłanie ich. Tymczasem zaproponowała swoim czytelnikom część słownictwa zebranego przez Magurę w powiecie żółkiewskim i zamieściła go w trzech kolejnych numerach czasopisma.

W 1863 roku w periodyku „Галичанинъ: Литературный сборникъ” opublikowano dalszą część materiału odnotowanego przez Magurę. Redakcja czasopisma zamieściła krótką informację o autorze. Pochodził z miasteczka Uhniw⁶ („родомъ изъ Угнова, мѣстечка въ Жолкъвскомъ окрузъ”), którego mieszkańcy zajmowali się przede wszystkim garbarstwem i szewstwem oraz sprzedają swoich produktów w Galicji.

Należy podkreślić, że o ile w pierwszej partii leksyki (z 1862 roku) znajdujemy informacje w dwóch opracowaniach: *Українська лексикографія. Бібліографічний покажчик* [Кульчицька 1999: 34]⁷ oraz *Історія української мови: словник-довідник* [Історія 2013: 157], to o słownictwie zamieszczonym w czasopiśmie „Галичанинъ: Литературный сборникъ” z 1863 roku nie informują żadne do-

³ *Сборничокъ словъ и выражений чисто-народныхъ, назначенный матеріаломъ до руского Словаря*, „Галичанинъ: Литературный сборникъ”, кн. 1, вип. 3–4, с. 242–258.

⁴ Przedstawione w artykule podstawowe dane o słownikach oraz jego autorze, informacje o budowie artykułów hasłowych oraz wstępna charakterystyka ukraińskiego rejestru zbiorów została zawarte we wcześniejszym artykule mojego autorstwa pt. *Сборничокъ словъ и выражений чисто-народныхъ, назначенный матеріаломъ до руского Словаря Ilki Magury – nieznane źródło XIX-wiecznej leksyki ukraińskiej (uwagi wstępne)*, zamieszczonym w „Studiach Filologicznych UJK” 2020, t. 33, s. 437–451.

⁵ К.В. Шейковский, *Опытъ южнорусского словаря*, т. 1, вип. 1 (А-Б), Київ 1861.

⁶ Uhniw, obecnie najmniejsze pod względem liczby mieszkańców miasto na Ukrainie (ok. 1000 mieszkańców), administracyjnie należy dziś do powiatu sokalskiego, jednakże w przeszłości, m.in. po I rozbiórce Rzeczypospolitej, znalazło się w zaborze austriackim i zostało włączone do cyrkułu żółkiewskiego, a od 1867 roku do powiatu Rawa Ruska [Rąkowski 2007: 183].

⁷ W rozdziale poświęconym słownikom dialektalnym z zakresu dialektów południowo-zachodnich.

stępne publikacje leksykograficzne. Natomiast, bez wątpienia, oba słowniczki były źródłem ukraińskiego rejestru wspomnianego wyżej pierwszego niemiecko-ukraińskiego słownika Omelana Partyckiego (*Нѣмецко руский словарѣ*) z 1867 roku [Skurzewska 2017: 27].

Leksyka zamieszczona w trzech wydaniach czasopisma „Вечерницѣ” liczy łącznie 253 wyrazy lub związki wyrazowe od litery б (*баламутѣ*) do з (*запускати*). Większość haseł ma tłumaczenie w języku niemieckim, np.:

Волосено, волосѣнь – Pferdschweifhaar⁸, *Галай, -ко* – Schwätzer, *Держачѣ* – Klapper;

część jednostek słownikowych objaśniona została poprzez leksykę ogólnoukraińską lub w sposób opisowy, np.:

Гладити – опыхати (по пересѣянью), *Глиняникѣ, глинянокѣ* – кальник (судина зъ глиною до мазанья), *Дудиця* – стрѣлка (на капелюхѣ);

sporadycznie obecny jest ekwiwalent polski bądź łaciński, np.:

Великданѣ, -ниця, -ка – великого росту, drągal, *Воскресѣ* – свѣжа краска въ лицѣ; aureola, nimbus, *Волосѣнка* – Gänger, sylvia, *Выродникѣ, -ниця* – wyrodek; *Голотечѣ, голотечина* – Freie: онѣ сидить на голотечи (на chyлу)⁹.

Słownictwo opublikowane na łamach czasopisma „Галичанинѣ: Литературный сборникѣ” obejmuje leksykę od litery а (*антанка*) do я (*ятроха*), przy czym wyraz *антанка* jest jedynym hasłem na literę а. Autor niekonsekwentnie zaznaczył akcent w materiale ukraińskim. Ukraiński rejestr słownika liczy 761 haseł, z czego 122 jednostki pochodzą z poprzednich publikacji. Prawie wszystkie wyrazy oraz wyrażenia hasłowe i idiomy przetłumaczone zostały na język niemiecki (wyjątek stanowi hasło *глиняникѣ*).

We wszystkich wspomnianych wyżej wydaniach autor zamieszczał połączenia wyrazowe z użyciem danego leksemu. Analiza tych konstrukcji pozwoli ustalić, czy i w jakim zakresie materiał językowy, zebrany przez autora słowniczków, odzwierciedla południowo-zachodnie cechy dialektalne.

Zjawiska fonetyczne:

- realizacja [o], [e] w sylabie nowozamkniętej – w słowniku zanotowano wyrazy, w których nie doszło do wzdłużenia samogłosek. Taka realizacja cechuje, graniczące z naddniestrzańskimi na zachodzie, gwary nadszańskie [Фонетика 1979: 273; Кисілевський 1962: 286]. Spotykana jest również w równocnym pasie południoukraińskiego obszaru gwarowego, czyli w tzw. gwarach przejściowych,

⁸ Wszystkie przykłady ze słowniczków zostały podane w pisowni oryginalnej.

⁹ To jedyne przykłady ilustrujące opisany sposób prezentacji materiału.

gdzie w miejsce nieakcentowanego *jať* czwartego występuje często samogłoska [e] [Шевельов 2002: 403]:

Мязкій – dicht dick; massiv, н. пр.: той ремень есть мязжіий, dieses Leder ist dichter; Слупцевый – Streifen: слупцевый подошвы¹⁰, Strefenzohlen.

Jednocześnie autor zapisał formy, w których zmiana [o] w [i] dokonała się tam, gdzie nie miała ona miejsca w języku standardowym. Takie zjawisko cechuje dialekty południowo-zachodnie [Бевзенко 1980: 43]:

Годъ – das Jahr: чорный годъ мати, ein schwarzes (schlechtes) Jahr haben;

- brak spółgłoski protetycznej [v] przed [o] charakteryzuje z jednej strony gwary środkowo- i wschodniopoleskie, z drugiej – karpackie (większość łemkowskich, bojkowskich, huculskich i zakarpackich) [Шевельов 2002: 573]:

Голодня – Ausgehungerte: голодня бере зъ огня, Noth bricht Eisen; Ватра, въ карпатськомъ нарѣчю, значить огонь;

- brak wzdłużenia spółgłoski tematycznej w rzeczownikach rodzaju nijakiego II deklinacji typu зілья, життя – zjawisko typowe dla dialektów południowo-zachodnich, w tym naddniestrzańskich [Бевзенко 1980: 84; Шевельов 2002: 439; Лесів 1997: 235]:

Гладити, опыхати (по перестянью) – enthülsen; Воротати, оборотати (опыхати, товчи передь сьяньемъ); Волокъ – така страва, варена з зілья;

- brak asymilacji na styku morfemu rdzennego i sufiksalnego w formach stopnia wyższego przymiotników cechuje dialekty południowo-zachodnie, m.in. huculski i część bukowińskich [Морфология 1978: 213; Бевзенко 1980: 114]:

Мязкій – dicht dick; massiv, н. пр.: той ремень есть мязжіий, dieses Leder ist dichter; Мязнути – (мяжшимъ ся робити) dicker werden;

- rzeczownik *шкіра* zapisany jest w wariancie *скôра*. Taką wymowę opisano jedynie w jednej peryferyjnej gwarze w północno-zachodniej części naddniestrzańskiej strefy dialektalnej (tzw. gwara Batiuków), w kilku wsiach na Podlasiu oraz na Chełmszczyźnie [Шевельов 2002: 941]:

Золити (скôры) – äschern; Причиняти, чинити (скôры) – beizen.

¹⁰ Fonetyczne bądź morfologiczne formy dialektalne zostały zapisane kursywą.

Zjawiska morfologiczne:

- końcówka -y w dopełniaczu i miejscowniku rzeczowników III deklinacji (także dla rzeczownika *мати*) – zjawisko typowe dla dialektów południowo-zachodnich i niektórych północnych [Бевзенко 1980: 99–100]:

Безъ *вѣсти* – ohne Wissen, ohne Spur; безъ моєи *вѣсти*, ohne mein Wissen; пропавъ безъ *вѣсти*, er ist ohne Spur verloren; Голотечъ, голотечина – Freie: *о́нь сидить на голотечи* (na chyłu), er wohnt auf dem vorragenden Orte; Стермо – Abgrund: она мала стермо *о́тъ матери*, sie hat von der Mutter einen scharfen Berweis (Schläge) bekommen;

- końcówka -e w mianowniku lp. rzeczowników rodzaju nijakiego II deklinacji typu *зілля, життя* – cecha gwar nadsańskich, naddniestrzańskich, pokuckich i większości huculskich [Шевельов 2002: 439; Лесів 1997: 235]:

Величь – groß, н. пр.: то величь *хлопье*, das sind große Kerle; *Кôсье* – Senfenbaum, Senfenstiel; *Мотовязье* – Stricke, Stränge; *Перекрестье* – Scheideweg, Kreuzweg;

- brak spółgłoski protetycznej [v] w formach zaimków 3 os. lp. oraz lm. – w gwarach karpackich i części halicko-bukowińskich protetyczne [v] występuje przeważnie tylko w formie rodzaju męskiego, podczas gdy pozostałe formy są jej pozbawione [Бевзенко 1960: 159; Бевзенко 1980: 120]; należy jednocześnie zauważyć, że brak spółgłoski protetycznej w formach rodzaju męskiego można wiązać z zapisem zgodnym z zasadami ortografii etymologicznej stosowanej przez autora (obecnymi także w zapisie przymyka *вид*: ты ся вискепаешъ *о́дъ своихъ ворогôвъ*):

Гôрный (гôрнêский) – letzt: *о́нь го гôрнêский разъ видѣвъ*, er hat ihn das letzte Mal gesehen; Зъ-укôсь – Duere: *о́нь ми робить все на зъ-укôсь*, er macht alles mir zum Troß; Стермо – Abgrund: *о́нь пустивъ свое майно въ стермо*, er hat sein Vermögen verschwendet; Ожопѣти, ожôпнути – hockend, erstarren: она ожопѣла, sie ist sitzend erstarrt; Умôръ – heftiges Bestreben auf Tod und Leben, н. пр.: она ся на умôръ смѣяла, sie lachte; Заранокъ – Morgenfrühe, Morgenbesuch: они прийшли до мене по заранки, sie haben mir einen Morgenbesuch gemacht;

- formy enklityczne zaimków osobowych 1 i 2 os. lp. – zjawisko właściwe dialektom południowo-zachodnim (gwarom halicko-bukowińskim, w tym naddniestrzańskim, ponadto karpackim i części wołyńsko-podolskich) [Бевзенко 2002: 119; Лесів 1997: 236]:

Лохнути – hungern: лохне *ми ся*, es ist mir bange; Стермо – Abgrund, Abschüßigkeit: за тебе *о́нь ми стермо що день грае*, für dich martert er mich täglich zu Tode; Вискепати – herausspalten, entwischen, sich befreien, н. пр.: вже *тя* немудрый по заранки до насъ вискрепавъ; бѣда ще *тя* и въ своей хатѣ вискепае;

- formy *го* (*него*), *его* w bierniku i dopełniaczu zaimka він oraz forma *му* w celowniku tego zaimka – są charakterystyczne dla dialektów południowo-zachodnich,

szczególnie halicko-bukowińskich (w tym naddniestrzańskich) i karpackich [Бевзенко 1980: 121; Лесів 1997: 236]:

Гòрний (гòрнєскій) – letzt: óнъ го гòрнєскій разъ видѣвъ, er hat ihn das letzte Mal gesehen;

Завѣйница – Lähmung: завѣйница го подвѣяла, er ist gelähmt; Кòськомъ – adv. auf die Seite, н. пр.: *его* занесло кòськомъ зъ лавки, er stel von der Bank auf die Seite; Конопити – kalfatern; reizen; necken: *его* вже сконопило выйти, es juckte ihn schon hinaus; Безъ суда – unzählig, zahllos, н. пр.: у него без суда грошинства, er hat eine unzählige Menge Geld; Выскепати, н. пр.: вòрва му выскепавъ гроши съ шабатурою, ein Beutelschneider hat ihm das Geld mit der Schatulle geraubt;

- nieściągnięte formy zaimków wskazujących rodzaju żeńskiego – cecha zarówno dialektów południowo-wschodnich, północnych, jak i południowo-zachodnich, w tym gwar wołyńsko-podolskich i naddniestrzańskich [Бевзенко 1980: 123–124]:

Выскепати: тую нечесть зъ немєка выскепаємъ, diese Ehrlosen (das Gesindel) werden wir unvermerkt austilgen;

- pełne formy przymiotników w mianowniku lp. oraz w mianowniku i bierniku lm. – zjawisko właściwe gwarom naddniestrzańskim [Жилко 1958: 77]:

Мрый, мрая, мрое – trübe, düfter; finster; Пѣкная дѣжка – Backtrog; Пѣкная пѣчь – Backofen; Слупцевый – Streifen: *слупцевыи* подошвы, Strefenzohlen; Застояный – steif: вь *застоянныи* чоботы обутьисъ, steife Stiefel anziehen;

- bezokolicznik czasowników o dawnym temacie na spółgłoskę *[g] zakończony jest morfemem -чы – cecha gwar halicko-bukowińskich, w tym naddniestrzańskich [Жилко 1958: 78], także południowowołyńskich i karpackich [Кобилянський 1960: 184; Бевзенко 1980: 127]:

Воротати, оборотати (опыхати, товчи передъ сѣньємъ) 1) enthülsen (просо) 2) stampfen (дубъ);

- – w formach 3 os. lp. i lm. czasowników czasu teraźniejszego występuje końcówka -t – zjawisko typowe dla gwar naddniestrzańskich [Українська мова 2000: 357]:

Выцькъ – Auszahlung in kleinen Posten: выцькомъ *платитъ* – er läppert seine Schuld ab, zahlt nach und nach in kleinen Posten; Гòрний (гòрнєскій) – letzt: гòрный *сидитъ* вь хатъ, er wohnt allein im Hause; Мѣтъ – Gestöber: люди *идуть* до церкви якъ мѣтъ, мете, die Leute (wimmeln) strömen in Haufen in die Kirche;

- brak leksykalizacji partykuły zwrotnej *ся* w formach czasowników zwrotnych – cecha dialektów południowo-zachodnich, przy czym w gwarach halicko-bukowińskich i karpackich partykuła może występować zarówno w pre- jak i postpozycji, a nawet w pewnej odległości od czasownika [Бевзенко 1980: 128]:

Выскепати – herausspalten, entwischen, sich befreien: ты ся выскепашышъ ѓтъ своихъ вороговъ, du wirst dich von deinen Feinden befreien; Лохнути – hungern: лохне ми ся, es ist mir bange; Мизити, намизитись schmolten, н. пр.: она ся мизитъ, sie schmollet;

- utrata końcówki -t' w 3 os. lp. czasowników zwrotnych I koniugacji – zjawisko charakterystyczne dla dialektów południowo-zachodnich [Бевзенко 1980: 128]:

Мла – sehr schwach, н. пр.: та нитка рвешя якъ мла, dieser Faden reißt sehr schnell; Обгава (орудіе до которого полозье загинаешя);

- przyimek o – właściwy dialektom południowo-zachodnim [Бевзенко 1960: 389]:

Вспоминокъ, не днешь вспоминкомъ, – ohne heute erwähnen (говоритьсѣ въ свѣта о роботѣ); Запускати, пуститисѣ (о сонцѣ) – untergehen.

Z powyższego zestawienia wynika, że w konstrukcjach wyrazowych zapisanych przez Magurę dostrzegalne są liczne, zarówno fonetyczne, jak i morfologiczne, cechy dialektalne. Możemy tutaj wyodrębnić zjawiska typowe dla większości gwar południowo-zachodniego obszaru dialektalnego (np.: brak wydłużenia spółgłoski tematycznej w rzeczownikach rodzaju nijakiego II deklinacji typu знання, життя, formy enklityczne zaimków osobowych, brak leksykalizacji partykuły zwrotnej ся, przyimek o), jak też te o ograniczonym zasięgu terytorialnym, włączając gwarę nad-dniestrzańską, w zasięgu której znajduje się powiat żółkiewski [Жилко 1958: 72] (np.: wariant fonetyczny rzeczownika шкіпа – *скіпа*, pełne formy przymiotników w mianowniku lp., końcówka -t w formach czasu teraźniejszego czasowników). Zatem z prawdopodobieństwem graniczącym z pewnością możemy uznać, że jest to zapis autentycznego języka mieszkańców powiatu żółkiewskiego w II połowie XIX wieku.

Wśród leksyki zapisanej przez Ilka Magurę licznie reprezentowane jest słownictwo nazywające części ciała, jak również określające choroby i schorzenia obecne u ludzi. Należy przypomnieć tutaj, że materiał opublikowany na łamach lwowskiej prasy nie był dotąd badany i nie jest znany szerszemu kręgowi odbiorców. Celem analizy przywołanej wyżej terminologii będzie więc ustalenie, czy somatyzyzmy zarejestrowane przez Magurę znajdują swoje potwierdzenie na gruncie języka ukraińskiego, czy to standardowego, czy też w obrębie jego dialektów. Ukraiński materiał językowy zostanie poddany weryfikacji na podstawie danych zawartych w słownikach języka ukraińskiego, także etymologicznych rejestrujących leksykę dialektalną oraz w słownikach gwarowych (w tym także tych ograniczających się do gwary jednej wsi), jak też w szczegółowych opracowaniach z zakresu terminologii somatycznej.

Leksyka somatyczna:

- **ВЯЗЬ** pl. die Halswirbelknochen, Genick 'kręgi szyjne, kark'¹¹ – forma właściwa językowi potocznemu w znaczeniu: 'тильна частина ший; шийні хребці; взагалі вся шия' [SUM I: 797];

¹¹ Tłumaczenie na język polski A.S.

- **грудниця** Brustbein ‘mostek’ – leksem funkcjonuje we współczesnym języku ukraińskim w znaczeniu ‘груди’ [SUM II: 180], w gwarach naddniestrzańskich *грудниця* to ‘груди (коня)’ [NRS 97], podobnie w bojkowskich, gdzie *грудниця* oznacza ‘груди великої худоби, зокрема коня’ [OSBH I: 195], na pograniczu łemkowsko-bojkowskim *hrudnycja* to ‘klatka piersiowa (u zwierząt)’ [St. Sł. 128], w huculskich ‘ts.’ [HH 49] oraz ‘przód pod szyją u konia lub innego zwierzęcia’ [SH 76], w powiecie starosamborskim udokumentowano też znaczenie ‘легені у звірят’ [Karaś 98]; semantykę zanotowaną przez Magurę zarejestrowano w XIX wieku w guberni podolskiej [Hrincz. I: 33], potwierdza ją także UAS [158];
- **заличокъ** Baken ‘policzki’; Kinnbackenleder ‘skóra na kościach policzkowych’; **залички** Backenbart ‘bokobrody’ – w znaczeniu ‘policzek’ leksem poświadcza słownik ukraińsko-niemiecki J. Rudnyckiego i Z. Kuzeli [Rudn. 244]; formę w lm. w znaczeniu ‘бакенбарди’ notuje ESUM [III: 250]. Brak potwierdzenia znaczenia ‘Kinnbackenleder’;
- **кикѠтъ** Daumen ‘wielki palec, kciuk’ – w dialektach języka ukraińskiego leksem *кикіть* został odnotowany, ale w znaczeniu ‘кукса, залишок відрізаного пальця, руки, ноги’ [ESUM II: 431; Hrincz. II: 238], także jako ‘недоразвита рука, нога’ [Hrincz. II: 238]; w gwarach bojkowskich spotykamy wariant *кикотъ* ‘кіготь; пазур’ [OSBH I: 348], natomiast w gwarach naddniestrzańskich zarówno *кикіть*, jak i *кикотъ* oznaczają ‘кисть без пальців’ [NRS 140]; na łemkowszczyźnie funkcjonuje leksem *кикут* ‘кукса, залишок ампутованої руки або ноги’ [Pyrtej 137]; semantyka podana przez Magurę znana jest na pograniczu łemkowsko-bojkowskim dla wariantu *kykt’* [St. Słow. 138];
- **кутній зубъ** Backenzahn ‘zab trzonowy’ – nazwa funkcjonuje we współczesnym języku ukraińskim ‘ts.’ [SUM IV: 418];
- **мудо** – Hode ‘jądro’ – w gwarach ‘ts.’ [ESUM III: 529; Hrincz. II: 452]; na Huculszczyźnie to też ‘moszna barania’ [SH 131] i takie znaczenie dokumentuje również Werchratski [112], UAS [514] oraz Vasmer [ESRJ II: 669, z kwalifikatorem *укр*];
- **мязокъ** Mark ‘szpik kości’ – w dialektach ‘ts.’ [ESUM III: 547];
- **подробы** Gekröse ‘krezka, fałd otrzewnej’ – w dialektach języka ukraińskiego zanotowano leksem *подріб* w znaczeniu ‘потрухи’ czyli ‘podroby’ [ESUM II: 128–129]; Werchratski podaje formy: *подрібиці* i *подробу* w znaczeniu ‘Gekröse’ [Werchr. 15], podobnie Rudn. [761] ‘ts.’;
- **потылье** Rücken ‘plecy, grzbiet, tył’ – formę podaje jedynie Żelechowski [II: 722] ‘ts.’, ale bez źródła;
- **пушка** Fingerkuppe ‘brzusiec palca’, Fingerspiße ‘koniec palca’ – takie znaczenia dokumentuje Hrincz. [III: 503] w gwarach naddniestrzańskich; na pograniczu łemkowsko-bojkowskim oraz w gwarach huculskich to ‘opuszka palca’ [St. Sł. 90; HH Zakr. 330], w bojkowskich – ‘кінцівки рук і нір’ [OSBH II: 163];
- **чиколонок** Fingergelenk ‘staw w palcu’ – w gwarach, m.in. bojkowskich, huculskich, bukowińskich, nadszańskich oraz na południowym i wschodnim ob-

- szarze Zakarpacia ‘ts.’ [AGB III: 37; Karaś 96 *чиколонки* (Im.); Nimczuk 1973: 342; OSBH II: 368; HH 212, SB 641]; na Huculszczyźnie także ‘koniec palca’ [SH 37];
- **ЧИСТИСКО** Nachgeburt ‘łożysko’ – w dialektach języka ukraińskiego odnotowano zbliżoną postać: *чистило* w gwarach Bukowiny i Zakarpacia ‘ts.’ [Hrincz. IV: 464], natomiast w gwarach południowowołyńskich oraz zachodniopoleskich to ‘місце, в якому розвивається зародок теляти’ [HorbS 85; SZH II: 254]; w UAS [1130] to ‘placenta; after-birth’; Żelechowski [III: 1072] zamieszcza warianty: *чистисько* i *чистиско* ‘Nachgeburt’, ale bez podania źródła, a mając na względzie, że jednym ze źródeł tego słownika był słownik Partyckiego, gdzie znajdujemy wariant podany przez Magurę, nie można wykluczyć, że nie pochodzi on pierwotnie właśnie od Magury;
 - **МЪСТЪЙ** Nachgeburt ‘łożysko’ – w dialektach języka ukraińskiego spotykamy zbliżone warianty: **містище** ‘ts.’ w gwarach huculskich oraz na Bukowinie i Zakarpaciu [HH: 124, 46; Hrincz. II: 433]; w gwarach huculskich także w znaczeniu ‘łożysko od krowy lub kobyły po ociełeniu się’ [SH 127]; w gwarach północnonaddniestrzańskich zanotowano jeszcze leksem *містиско* ‘пляцента корови після породу’ [HorbR 63]; Żelechowski notuje wszystkie warianty (II: 444) ‘die Nachgeburt (placenta)’, ale nie podaje źródła.

Nazwy schorzeń i chorób:

- **ВОЛОКОНИКЪ** Fingerwurm ‘zastrzał’ – wyraz zanotowany w dialektach w wariacie *волоконник* ‘опух на пальці, волос’ [ESUM I: 419 od Żelech. I: 118 (bez źródła); Part. I: 293];
- **загнетиця** Fingerwurm – w dialektach ‘ts.’ [ESUM I: 221]; w gwarach nadniestrzańskich zarejestrowano wariant *загнітице* ‘тонка, гостра тріска, яка застрягла у шкірі, скалка’ [NRS 119];
- **ворвóль g. ворволя** Hautblase ‘pęcherz na skórze’ – leksem ten notuje ESUM [I: 425] ‘ts.’ ze wskazaniem na słownik Żelechowskiego [I: 120], w którym nie podano źródła; termin ten poświadczony jest jeszcze tylko w słowniku Partyckiego [I: 42], stąd nasuwa się uzasadnione przypuszczenie, że pierwotnym źródłem wszystkich późniejszych zapisów był słownik Magury;
- **дурноха** Nervenfieber ‘gorączka nerwowa’ – Hrinczenko [I: 458] potwierdza istnienie leksemu w Galicji, na Bukowinie i Zakarpaciu ‘ts.’;
- **заверта головы** Schwindelkopf ‘zawrót głowy’ – w języku ukraińskim funkcjonuje wyrażenie *заворот голови* [SUM III: 60]; wyrażenie niepoświadczone na gruncie dialektalnym;
- **зав’їниця** – Lähmung ‘bezwład, paraliż’ – w gwarach leksem odnotowany w znaczeniu ‘серцева хвороба; боли в животі’ [ESUM I: 383], ‘Бол’їзнь: сильная р’їзь въ живот’ [Hrincz. II: 18], Żelech. [I: 235] potwierdza zna-

- czenie podane przez Magurę, podobnie Partycki [Part. II: 4] ‘ts.’; w UAS [245] ‘sharp pain in the stomach, colic, gripes’; interesujące, że w gwarach zachodniopoleskich termin ten ma znaczenie ‘апендицит’ [SZH I: 163];
- **порплиця** Kopfschuppe ‘łupież’ – w języku literackim *порплиця* to ‘залізна планка у верхньому млиновому колі’ [ESUM IV: 527]; w dialektach południowo-zachodnich leksem ten funkcjonuje jako termin techniczny: w gwarach naddniestrzańskich ‘деталь жорен – залізна штабка, яка підтримує верхній камінь’ [NRS 214; HorbR 73]; w bojkowskich ‘вісь, на якій крутиться жорновий камінь’ [OSBH II: 117]; w huculskich *порплиці* to ‘частина жорен’ [HH 155], w gwarach łemkowskich *porplica* to także ‘otwór, przez który wysypuje się mąka w żarnach’ oraz ‘otwór w górnym kamieniu w żarnach’ [SNŁ 104]; na pograniczu łemkowsko-bojkowskim ‘część w żarnach, regulująca docisk kamieni’ [St. Sł. 152]; znaczenie podane przez Magurę dokumentuje Hrinchenko dla formy lm. *порплиці* ‘струпя на головѣ’ [Hrincz. III: 354], odnotowane też w dwóch słownikach z połowy XX wieku mających w ukraińskim rejestrze znaczną liczbę słownictwa dialektalnego, czyli w słowniku Rudnyckiego, gdzie podano wariant w lm. w znaczeniu ‘Kopf- Haut-schuppen’ [Rudn. 52] i Andrusyshena, gdzie rzeczownik zarówno w wariacie w lp. jak i lm. oznacza ‘dandruff’ [UAS 813];
 - **почеревниця** rothe Kuhr ‘krwawa biegunka’ – w gwarach Galicji, Bukowiny, Zakarpacia oraz Bojkowszczyzny ‘ts.’ [ESUM IV: 546; Hrincz. III: 391; SBH II, 129], w huculskich *пoczerewyna* to ‘biegunka’ [SH 169] oraz ‘червінка’ [HH Zakr. 326].

Większość z wyekscerpowanej leksyki znajduje swoje potwierdzenie w gwarach języka ukraińskiego (np.: *заличокъ, мудо, мязокъ, пушка, дурноха, порплиця*), niektóre jednostki wyrazowe są zgodne ze współczesną normą językową (np.: *вязъ, кутній зубъ*). W ukraińskim rejestrze słowniczków obecne są również jednostki leksykalne, których funkcjonowania w obrębie ukraińskich gwar nie można potwierdzić na podstawie dostępnych opracowań leksykograficznych, zarówno na płaszczyźnie semantycznej (np.: *кикѠтъ* w znaczeniu ‘kciuk’), jak i słowotwórczej (np.: *заверта головы* wobec wariantu *заворот головы*). Niektóre leksemy znajdują poświadczenie w innych źródłach, ale jeśli jest nim jedynie słownik Żelechowskiego i/lub Partyckiego, mamy tutaj najpewniej do czynienia z przeniesieniem hasel za-notowanych pierwotnie w słowniczkach Magury (*чистиско, мьстьѣй, потыльє, волоконикъ, ворвѠль, завѣйниця*).

Przeprowadzona analiza wykazała, że w materiale ukraińskim zamieszczonym w obu badanych zbiorach udokumentowane zostały zarówno fonetyczne, jak i morfologiczne cechy gwar południowo-zachodnich, szczególnie gwary naddniestrzańskiej, w zasięgu której znajduje się powiat żółkiewski, skąd pochodziło ze-

brane słownictwo. W zakresie leksyki, obok form zgodnych ze współczesną normą języka ukraińskiego, spotykamy liczne dialektyzmy, poświadczone, podobnie jak wspomniane wyżej zjawiska fonetyczne i morfologiczne, przede wszystkim w obszarze południowo-zachodniego zasięgu dialektalnego. W słowniczkach zostały utrwalone też takie jednostki, których funkcjonowania w obrębie regionalizmów lub leksyki gwarowej nie udało się dotąd potwierdzić. Stąd też przypuszczenie, że pośród badanego słownictwa zarejestrowane zostały hasła właściwe, być może, bardzo wąskiej grupie użytkowników. Należy zauważyć, że wartością zapisów Ilki Magury są również liczne połączenia wyrazowe, zwroty, przysłowia i idiomy, które umożliwiają poznanie autentycznego języka mieszkańców powiatu żółkiewskiego na początku II połowy XIX wieku.

Wykaz skrótów

- AGB – *Atlas gwar bojkowskich*, pod kier. J. Riegera, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź: Zakład Narodowy im. Ossolińskich Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1980–1991, t. 1–7.
- ESRJ – Фасмер М., *Этимологический словарь русского языка*, Москва: Издательство „Прогресс”, 1964–1973, т. I–IV.
- ESUM – *Етимологічний словник української мови*, в 7 томах, гол. ред. О. Мельничук, Київ: Видавництво „Наукова думка”, 1982–2012.
- HN – *Гуцульські говірки. Короткий словник*, ред. Я. Закревська, Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ, 1997.
- HN Zakr. – *Гуцульські говірки. Лінгвістичні та етнолінгвістичні дослідження*, ред. Я. Закревська, Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ, 2000.
- HorBR – Горбач О., *Північно-наддністрянська говірка й діалектний словник с. Романів Львівської області. Матеріали до української діалектології*, Мюнхен: „Logos” GmbH, Buchdruckerei u. Verlag, 1965.
- HorbS – Горбач О., *Південноволинська говірка й діалектний словник села Ступно, кол. повіту Здовбунів*, Мюнхен: „Logos” GmbH, Buchdruckerei u. Verlag, 1973.
- Hrincz. – *Словарь української мови*, ред. Б. Гринченко, Київ, 1907–1909, т. I–IV (reprint Київ: „Лексикон”, 1996).
- Karaś – *Studia nad dialektologią ukraińską i polską*, oprac. i przyg. do druku M. Karaś, „Zeszyty Naukowe UJ” CCCLXXVI 1975, Prace Językoznawcze, Kraków–Warszawa, z. 44.
- Nimczuk – Німчук В.В., *Давньоруська спадщина в лексичі української мови*, Київ: Наукова думка, 1973.
- NRS – Шило Г., *Наддністрянський регіональний словник*, Львів–Нью-Йорк: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ, 2008.
- OSBH – Онишкевич М., *Словник бойківських говірок*, Київ: Наукова думка, 1984, ч. I–II.
- Part. – *Нѣмецко-руський словарь черезъ О. Партицкого*, Львѡвъ: З друкарнѣ М.Ф. Поремби, 1867, т. I–II.
- Pyrtej – Пиртї П., *Короткий словник лемківських говірок*, Івано-Франківськ: „Сіверсія МВ”, 2004.

- Rudn. – Кузеля З., Рудницький Я., *Українсько-німецький словник*, Лейпціг: Отто Гаррасовіц, 1943.
- SBH – *Словник буковинських говірок*, ред. Н. Гуйванюк, Чернівці: Рута 2005, [в:] Електронний ресурс: http://irbisnbnv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0001406 (18.02.2022).
- SH – Janów J., *Słownik huculski*, Kraków: Wydawnictwo Naukowe DWN, 2001.
- SNŁ – Rieger J., *Słownictwo i nazewnictwo lemkowski*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Semper, 1995.
- SPH – Лисенко П., *Словник поліських говорів*, Київ: Наукова думка, 1974.
- St. Sł. – *Studia nad słownictwem gwar ukraińskich w Polsce. Lemkowszczyzna i gwary nadszańskie*, pod kier. J. Riegera, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Semper, 2002.
- SUM – *Словник української мови [Dictionary of the Ukrainian language]*, в 11 томах, ред. І.К. Білодід, Київ: Наукова думка, 1970–1980.
- SZH – Аркушин Г., *Словник західнополіських говірок*, Луцьк: РВВ „Вежа” Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2000, т. I–II.
- UAS – Andrusyshen C.H., Krett J.N., *Українсько-англійський словник. Ukrainian-English Dictionary*, Saskatoon: University of Saskatchewan, 1955 (reprint University of Toronto Press, 1990).
- Werchr. – Верхратський І., *Початки до уложення номенклатури и терминологии природописної, народної*, Львів: Въ печатні М.Ф. Поремби, 1864, ч. 1.
- Żelech. – Желеховский С., Недільский С., *Малоруско-німецький словар*, Львів: з друкарні тов. им. Шевченка, 1886, т. I–II.

Wykaz skrótów [References]

- AGB – *Atlas gwar bojkowskich [Atlas of Boyko dialects]*, pod kier. J. Riegera, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź: Zakład Narodowy im. Ossolińskich Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1980–1991, t. 1–7.
- ESRJ – Fasmer M., *Etimologicheskij slovar' russkogo yazyka [Etymological dictionary of the Russian language]*, Moskva: Izdatel'stvo „Progress”, 1964–1973, t. I–IV.
- ESUM – *Etymolohichni slovnyk ukrainskoyi movy [Etymological dictionary of Ukrainian language]*, v 7 tomakh, ред. O. Melnychuk, Kyiv: Vydavnytstvo „Naukova dumka”, 1982–2012.
- HH – *Hutsulski hovirky. Korotkyi slovnyk [Hutsul dialects. Short dictionary]*, ред. Ya. Zakrevska, L'viv: Instytut ukrainoznavstva im. I. Krypiakevycha NANU, 1997.
- HH Zakr. – *Hutsulski hovirky. Lihvistychni ta entolihvistychni doslidzhennia [Hutsul dialects. Linguistic and ethnolinguistic studies]*, ред. Ya. Zakrevska, L'viv: Instytut ukrainoznavstva im. I. Krypiakevycha NANU, 2000.
- HorbR – Horbach O., *Pivnichno-naddnistrians'ka hovirka y dialektnyi slovnyk s. Romaniv Lvivskoyi oblasti. Materialy do ukrains'koyi dialektolohiyi [Northern Transnistrian dialect and dialect dictionary of Romaniv village, Lviv region. Materials for Ukrainian dialectology]*, Munkhen: „Logos” GmbH, Buchdruckerei u. Verlag, 1965.

- HorbS – Horbach O., *Pivdenovolynska hovirka y dialektnyi slovnyk sela Stupno, kol. povitu Zdobuniv* [Southern Volyn dialect and dialect dictionary of Stupno village, former Zdobuniv county], Munchen: „Logos” GmbH, Buchdruckerei u. Verlag, 1973.
- Hrinzc. – *Slovar’ ukrainskoyi movy* [Dictionary of the Ukrainian language], red. B. Hrinchenko, Kyiv, 1907–1909, t. I–IV (reprint Kyiv: „Leksykon”, 1996).
- Karaś – *Studia nad dialektologią ukraińską i polską* [Ukrainian and Polish dialectology studies], oprac. i przyg. do druku M. Karaś, „Zeszyty Naukowe UJ”, CCCLXXVI 1975, Prace Językoznawcze, z. 44.
- Nimczuk – Nimchuk V.V., *Davnyoruska spadshchyna v leksytsi ukrainskoyi movy* [Ancient Ruthenian heritage in the vocabulary of the Ukrainian language], Kyiv: „Naukova dumka”, 1973.
- NRS – Shylo H., *Naddnistryanskyi regionalnyi slovnyk* [Transnistrian regional dictionary], Lviv–New York: Instytut ukrainoznavstva im. I. Krypiakechycha, 2008.
- OSBH – Onyshkevych M., *Slovnyk boykivskykh hovirok* [Dictionary of Boyko dialects], Kyiv: „Naukova dumka”, 1984, ч. I–II.
- Part. – *Nemetsko-russkiy slovar’, tsherez O. Partitskogo* [German-Ukrainian dictionary through O. Partitskyi], Lviv: Z drukarni M.F. Poremby, 1867, т. I–II.
- Pyrtěj – Pyrtij, P. *Korotkyi slovnyk lemkiivskykh hovirok* [A short dictionary of Lemko dialects], Ivano-Frankivsk: „Siversia MV”, 2004.
- Rudn. – Kuzelia Z., Rudnytskyi Ya., *Ukrainsko-nimetskyi slovnyk* [Ukrainian-German dictionary], Leiptsig: Otto Garrasovitz, 1943.
- SBH – *Slovnyk bukovynskykh hovirok* [Dictionary of Bukovinian dialects], red. Н. Гуйванюк, Тchernivtsi: Ruta, 2005, [v:] Elektronnyi resurs: http://irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0001406 (18.02.2022).
- SH – Janów J., *Słownik huculski* [Hutsul dictionary], Kraków: Wydawnictwo Naukowe DWN, 2001.
- SNŁ – Rieger J., *Słownictwo i nazewnictwo lemkowski* [Lemko vocabulary and nomenclature], Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Semper, 1995.
- SPH – Lysenko P., *Slovnyk polis’kykh hovoriv* [Dictionary of Polesian dialects], Kyiv: „Naukova dumka”, 1974.
- St. Sł. – *Studia nad słownictwem gwar ukraińskich w Polsce. Lemkowszczyzna i gwary nadszańskie* [Study of the vocabulary of Ukrainian dialects in Poland. The Lemko region and the dialects of the Podsan region], pod kier. J. Riegera, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Semper, 2002.
- SUM – *Slovnyk ukrainskoyi movy* [Dictionary of the Ukrainian language], v 11 t., red. I.K. Білодід, Kyiv: „Naukova dumka”, 1970–1980.
- SZH – Arkushyn H., *Slovnyk zakhidnopoliskyykh hovirok* [Dictionary of West Polesian dialects], Lutsk: RVV „Vezha” Volyn. derzh. universytetu im. Lesi Ukrainki, 2000, т. I–II.
- UAS – Andrusyshen C.H., Krett J.N., *Ukrainsko-angliyskyi slovnyk* [Ukrainian-English Dictionary], Saskatoon: University of Saskatchewan, 1955 (reprint University of Toronto Press, 1990).
- Werchr. – Verkhratskyi I., *Pochatky do ulozhennia nomenklatury i terminolohiyi pryrodopysnoyi, narodnei* [The beginnings of the composition of the nomenclature and terminology of nature, folk], Lviv: V pechati M.F. Poremby, 1864, ч. 1.

Želech. – Zhelekhovskiy Ye., Nedilskiy S., *Malorussko-nemetskiy slovar [Maloruthenian-German dictionary]*, Lviv: z drukarni Tov. im. Shevchenka, 1886, t. I–II.

Wykaz wykorzystanej literatury

- Бевзенко С.П., *Історична морфологія української мови. Нариси із словозміни та словотвору*, Ужгород: Закарпатське обласне видавництво, 1960.
- Бевзенко С.П., *Українська діалектологія*, Київ: Вища школа, 1980.
- Жилко Ф.Т., *Говори української мови*, Київ: Вища школа, 1958.
- Історія української мови. Морфологія*, ред. В.В. Німчук, Київ: Видавництво „Наукова думка”, 1978.
- Історія української мови: словник-довідник*, ідея, упорядкування та окремі статті В.В. Денисюка, Умань, 2013, [в:] Електронний ресурс: https://dspace.udpu.edu.ua/jspui/bitstream/6789/3462/1/IUM_dovidnyk.pdf (20.01.2022).
- Історія української мови. Фонетика*, ред. В.В. Німчук, Київ: Видавництво „Наукова думка”, 1979.
- Кисілевський К., *Мовні особливості наддністрянського гнізда*, [в:] *Збірник на пошану Зенона Кузеля. Праці філологічної та історико-філологічної секції*, Париж–Нью-Йорк–Мюнхен–Торонто–Сідней: НТШ, 1962, с. 283–294.
- Кобилянський Б.В., *Діалект і літературна мова*, Київ: Рад. шк. 1960.
- Кульчицька Т., *Українська лексикографія. Бібліографічний покажчик*, Львів: Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника НАН України, 1999.
- Лесів М., *Українські говірки у Польщі*, Варшава: „Український архів”, 1997.
- Українська мова. Енциклопедія*, ред. В.М. Русанівський, Київ: Видавництво „Українська енциклопедія” ім. М.П. Бажана, 2000.
- Шевельов Ю., *Історична фонологія української мови*, Харків: Акта, 2002.
- Rakowski G., *Ziemia Lwowska. Przewodnik po Ukrainie Zachodniej*, cz. III: *Krajoznawczo-histeryczny przewodnik po Ziemi Lwowskiej*, Pruszków, 2007, [w:] Źródło elektroniczne: <https://books.google.pl/books?id=s45yQSVku2oC&printsec=frontcover&hl=pl#v=onepage&q&f=false> (10.02.2022).
- Skurzewska A., *Omelan Partycki i językoznawstwo preskrypcyjne w Galicji w II połowie XIX wieku*, „*Studia Ruthenica Cracoviensia*”, 2016, nr 10.

Wykaz wykorzystanej literatury

[References]

- Bevzenko S.P., *Istorychna morfolohiia ukrainskoi movy. Narysy iz slovozminy ta slovotvoru [Historical morphology of the Ukrainian language. Essays on word change and word formation]*, Uzhhorod: Zakarpatske oblasne vydavnytstvo, 1960.
- Bevzenko S.P., *Ukrainska dialektolohiia [Ukrainian dialectology]*, Kyiv: Vyshcha shkola, 1980.

- Zhylko F.T., *Hovory ukrainskoi movy [Dialects of the Ukrainian language]*, Kyiv: Vyshcha shkola, 1958.
- Istoriia ukrainskoi movy. Morfolohiia [History of the Ukrainian language. Morphology]*, red. V.V. Nimchuk, Kyiv: Vydavnytstvo „Naukova dumka”, 1978.
- Istoriia ukrainskoi movy: slovnyk-dovidnyk [History of the Ukrainian language: dictionary-textbook]*, ideia, uporiadkuvannia ta okremi statti V.V. Denysiuka, Uman, 2013, [v:] Elektronnyi resurs: https://dspace.udpu.edu.ua/jspui/bitstream/6789/3462/1/IUM_dovidnyk.pdf (20.01.2022).
- Istoriia ukrainskoi movy. Fonetyka [History of the Ukrainian language. Phonetics]*, red. V.V. Nimchuk, Kyiv: Vydavnytstvo „Naukova dumka”, 1979.
- Kysilevskiy K., *Movni osoblyvosti naddnistrianskoho hnizda [Linguistic features of the Transnistrian nest]*, [v:] *Zbirnyk na poshanu Zenona Kuzeli. Pratsi filolohichnoi ta istoryko-filolohichnoi seksii*, Paryzh–Niu-York–Miunkhen–Toronto–Sidnei: NTSh, 1962, s. 283–294.
- Kobylianskyi B. V., *Dialekt i literaturna mova [Dialect and literary language]*, Kyiv: Rad. shk. 1960.
- Kulchytska T., *Ukrainska leksykohrafiia. Bibliohrafichni pokazhchyk [Ukrainian lexicography. Bibliographic index]*, Lviv: Lvivska naukova biblioteka im. V. Stefanyka NAN Ukrainy, 1999.
- Lesiv M., *Ukrainski hovirky u Polshchi [Ukrainian dialects in Poland]*, Varshava: „Ukrainskyi arkhiv”, 1997.
- Ukrainska mova. Entsyklopediia [Ukrainian language. Encyclopedi]*, red. V.M. Rusanivskiy, Kyiv: Vydavnytstvo: „Ukrainska entsyklopediia” im. M.P. Bazhana, 2000.
- Shevelov Yu., *Istorychna fonolohiia ukrainskoi movy [Historical phonology of the Ukrainian language]*, Kharkiv: Akta, 2002.
- Rąkowski G., *Ziemia Lwowska. Przewodnik po Ukrainie Zachodniej, cz. III: Krajoznawczo-historeczny przewodnik po Ziemi Lwowskiej [Lviv region. A Guide to Western Ukraine, p. III: A sightseeing and historical guide to the Lviv region]*, Pruszków, 2007, [w:] Źródło elektroniczne: <https://books.google.pl/books?id=s45yQSVku2oC&printsec=frontcover&hl=pl#v=onepage&q&f=false> (10.02.2022).
- Skurzewska A., *Omelan Partycki i językoznawstwo preskrypcyjne w Galicji w II połowie XIX wieku [Omelan Partycki and prescription linguistics in Galicia in the second half of the 19th century]*, „Studia Ruthenica Cracoviensia”, 2016, nr 10.